

OPEX

www.opex.ir

mail@opex.ir

انبار نظر اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی در خصوص لایحه بودجه

سال ۱۴۰۴

(ویرایش اول)

شناسنامه گزارش:

تهیه شده در واحد پژوهش اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گردآوری و تدوین: علی یاراحمدی

همکار: رضا زمانی، محمدعلی پورابراهیم

ناظر: فریدون اسعدی، محمد هادی ابراهیمی

تاریخ انتشار: آبان ماه ۱۴۰۳

۱. مقدمه

آغاز به کار دولت چهاردهم و مصادف بودن آن با شرایط خاص منطقه‌ای و بین‌المللی همچون تحولات گسترده سیاسی و نظامی در منطقه و برگزاری انتخابات ریاست جمهوری آمریکا از یک سو و تقارن شروع بکار دولت چهاردهم، مجلس دوازدهم و نیز شروع سال‌های اجرای قانون برنامه هفتم پیشرفت از دیگر سو، انتظارات ویژه‌ای را در خصوص نحوه تهیه و تدوین لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در اذهان عمومی کشور ایجاد کرده است. دولت چهاردهم که با شعار عمل به سیاست‌های کلی نظام و قانون برنامه هفتم پیشرفت پیروز انتخابات ریاست جمهوری شد، در شرایطی لایحه بودجه ۱۴۰۴ را کمتر از سه ماه پس از در اختیار گرفتن سکان هدایت قوه مجریه به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد که رشد اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۲ حدود ۴/۵ درصد (رشد اقتصادی بدون نفت حدود ۳/۶ درصد) و در سال ۱۴۰۳ طبق مدل‌های پیش‌بینی حدود ۲/۵ درصد (رشد اقتصادی بدون نفت ۲ درصد) می‌باشد. این درحالی است که رشد اقتصادی سالانه ۸ درصد در قانون برنامه هفتم هدفگذاری شده است. در این قانون همانند قوانین برنامه پنجم و ششم تأکید شده که یک سوم از رشد اقتصادی سالانه ۸ درصدی (حدود ۲/۸ درصد) ناشی از رشد بهره‌وری کل عوامل تولید باشد با این وجود، آمار منتشر شده توسط بانک مرکزی حاکی از این حقیقت تلخ است که شاخص بهره‌وری کار و سرمایه در سال ۱۴۰۲ تقریباً در سطح شاخص بهره‌وری این عوامل تولید در سال ۱۳۹۰ بوده است. همچنین در بخش انرژی (نفت و گاز)، کشور با ناترازی فزاینده‌ای مواجه است به گونه‌ای که حدود ۲۸۰ میلیون مترمکعب گاز (در زمان اوج مصرف) و حدود ۱۵ میلیون لیتر بنزین (تولید پالایشگاهی نسبت به مصرف داخلی) کسری وجود دارد.^۱

نظر به نقش و اهمیتی که قانون برنامه هفتم برای بخش تولید کشور و رشد بهره‌وری این بخش در نظر گرفته، اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی به عنوان یکی از بزرگترین تشکلهای اقتصادی کشور با بیش از ۳۸۰ عضو که نقش مهمی در تولید، بهره‌وری، پویایی اقتصاد و اشتغال کشور دارد بر آن شد تا لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کشور را از منظر انرژی، صنایع بالادستی و پایین دستی نفت، گاز و پتروشیمی مورد بررسی و ارزیابی قرار داده و پیشنهادهای الحاق خود را مطرح کند. بدین منظور گزارش حاضر در واحد پژوهش این اتحادیه تهیه شده که در فصل نخست به کلیات بودجه و نقاط قوت و ضعف آن می‌پردازد. سپس در فصل بعد بخش انرژی (نفت و گاز) و پتروشیمی را مورد ارزیابی و واکاوی قرار داده و در فصل انتها جمع‌بندی و ارائه پیشنهادات ارائه شده است.

۲. کلیات بودجه ۱۴۰۴ کشور

در کشورهایی که در اداره امور خود از برنامه‌ریزی اقتصادی-اجتماعی استفاده می‌کنند، نظام‌های بودجه‌ریزی علاوه بر معانی و مأموریت‌های معمول، به‌عنوان سند قانونی یا به‌عنوان نظام اطلاعات مالی-عملیاتی دولت، معنا و مأموریت مهم دیگری نیز دارد. در این کشورها بودجه سالانه به‌عنوان بخشی از برنامه‌های توسعه میان‌مدت باید با مطابقت‌های عملیاتی، اعتباری و زمانی با پیش‌بینی‌های برنامه تنظیم و اجرا شود، چراکه یکی از مهم‌ترین پیش‌نیازهای اجرایی شدن هر برنامه، تأمین مالی مناسب است. بنابراین انتظار می‌رود که سازماندهی برای اجرای این مأموریت و هدایت جریان‌های بودجه‌ای به سوی تحقق اهداف برنامه‌های توسعه از طریق ایجاد هماهنگی‌های ساختاری در تابعیت بودجه از برنامه صورت پذیرد، اما آنچه در عمل رخ می‌دهد تا حدود زیادی متفاوت است؛ به عبارت دیگر، برنامه‌ریزان اقتصادی در بحث‌های نظری

۱. قانون برنامه هفتم پیشرفت، فصل (۱)، ماده (۲) جدول (۱).
 ۲. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارش بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴

همواره بر بهره‌گیری از بودجه به عنوان برنامه کوتاه‌مدت و ابزار اجرایی برنامه‌های توسعه تأکید می‌ورزند، اما انعطاف‌پذیری و سهولت تصمیم‌گیری بودجه‌ای در مواجهه با مسائل پیش‌بینی‌نشده و نیز قابلیت اصلاح و تکرار سالانه و حتی کوتاه‌مدت بودن این تصمیم‌ها در مقایسه با پیش‌بینی‌های میان‌مدت برنامه‌های توسعه، فعالیت‌های بودجه‌ای را قرین واقعیت‌های اجرایی می‌ساخت و آنها را از پیگیری مطلق اهداف مصوب و دارای انضباط برنامه‌های توسعه منحرف می‌کرد.

راهبرد اصلی قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت برای اصلاح نظام بودجه‌ریزی کشور، انضباط‌بخشی به رابطه دولت با ارکان اقتصادی کشور و بازگرداندن نقش‌آفرینی به دستگاه‌های کلیدی در رشد اقتصادی است؛ چراکه انضباط مالی ارکان مختلف دولت می‌تواند یکی از بلندترین گام‌های کشور در رسیدن به بودجه‌ای تراز و بدون کسری باشد. همچنین یکپارچه‌سازی مدیریت مالی دولت می‌تواند تسلط دولت بر بودجه سالانه را افزایش دهد و قدرت تصمیم‌گیری را با شفافیت منابع و مصارف در مدیران تقویت کند. در همین راستا ریاست محترم جمهوری بخشنامه تهیه لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کشور را در تاریخ ۱۴۰۳/۰۶/۰۱ (بخشنامه شماره ۸۳۷۱۰)، به عنوان اولین لایحه بودجه پس از ابلاغ قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ابلاغ نمود و در مقدمه آن اجرای برنامه هفتم را به‌عنوان برنامه دولت خود مورد تأکید قرار داد. در بخشنامه ابلاغی ایشان علاوه بر تأکید بر تطابق لایحه بودجه با برنامه هفتم به‌مثابه یک اصل اساسی، بر تدوین لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ بر اساس بسته‌های اصلاحات ساختاری مصوب شورای عالی هماهنگی سران قوا نیز تصریح شده است. مهمترین راهبردهای بودجه سال ۱۴۰۴ به‌منظور عملیاتی ساختن اهداف برنامه هفتم پیشرفت که در بخشنامه تهیه و تنظیم لایحه بودجه بیان شده (مرتبط با بخش نفت، گاز و صنایع وابسته به آن) به شرح ذیل می‌باشد:

- درج ارقام واقعی منابع و مصارف در لایحه بودجه.
- نظم‌بخشی به مصارف بودجه به ویژه مدیریت نقدینگی.
- هوشمندسازی نظام مالیاتی از طریق جایگزینی سازوکارهای سیستمی و هوشمند به جای تشخیص مبتنی بر نظر ممیزین مالیاتی.
- اصلاح رابطه مالی بالادستی بخش انرژی با هدف بهبود بهره‌وری و سودآوری در شرکت‌های پالایشگاهی.
- رفع ناترازی انرژی از طریق بهینه‌سازی مصرف سوخت و تأکید بر جمع‌آوری گازهای مشعل و سرمایه‌گذاری در صنایع بالادستی انرژی و جهش در تولید نفت و گاز.

- کلیات بودجه یکپارچه

بودجه کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، معادل ۱۱۸۹۶ هزار میلیارد تومان (هم.ت) در نظر گرفته شده است که از این میزان بیش از ۶۴۰۷ هزار میلیارد تومان بودجه عمومی دولت بوده و بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت ۵۴۸۹ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است. منابع بودجه عمومی دولت از دو بخش اصلی منابع عمومی (۵۹۸۸ هزار میلیارد تومان) و درآمد اختصاصی وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی (۴۲۰ هزار میلیارد تومان) تشکیل شده است. گفتنی است دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۴، به منظور نظم‌بخشی و انسجام بودجه، منابع فرابودجه و هدفمندی را نیز به بودجه عمومی انتقال داده است. بر این اساس در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ جمع منابع عمومی دولت با احتساب بودجه هدفمندی، نیروهای مسلح و... ۵۹۸۸ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که اگر این رقم با رقم

۱. بخشنامه تهیه و تنظیم لایحه قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور

۲۵۶۲ همتی قانون بودجه ۱۴۰۳ مقایسه شود حاکی از رشد ۱۳۴ درصدی منابع عمومی دولت است. با این حال نگاهی به ارقام بودجه نشان می‌دهد اضافه شدن ارقام هدفمندی یارانه‌ها و فرابودجه‌ای به سقف بودجه ۱۴۰۴ منجر به این افزایش شده و اگر این موارد حذف شوند جمع کل منابع عمومی دولت در لایحه بودجه پیشنهادی ۳۴۴۸ همت خواهد بود که ۳۵ درصد نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳ رشد یافته است.

منابع درآمدی دولت با لحاظ منابع هدفمندی در سال ۱۴۰۴ نسبت به سال قبل ۴۲ درصد افزایش پیدا کرده است. این رشد در واگذاری دارایی سرمایه‌ای و همچنین واگذاری دارایی مالی به ترتیب رشد ۴۱ درصدی و ۳۳۳ درصدی را تجربه می‌کند. منابع عمومی بودجه از ۳۵۷۳ همت به ۵۹۸۸ همت رسیده است و در سال ۱۴۰۴ نسبت به سال جاری رشد ۶۸ درصدی خواهد کرد. این موضوع نشان می‌دهد که بودجه سال آینده برخلاف چند سال اخیر انبساطی‌ترین بودجه چند سال گذشته است.

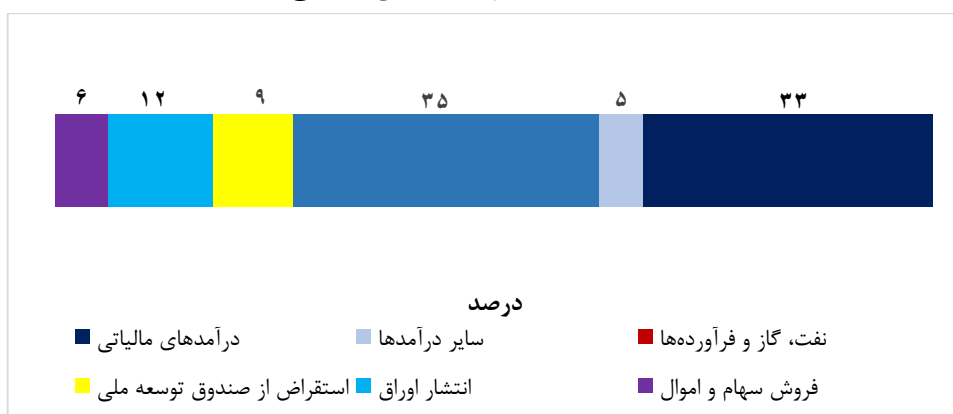
جدول ۱. کلیات منابع عمومی دولت در لایحه

منابع عمومی دولت	سال ۱۴۰۳	۱۴۰۲	درصد رشد
درآمدها	۱۵۹۸	۲۲۷۵	۴۲
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۶۵۶	۲۳۳۲	۴۱
واگذاری دارایی‌های مالی	۳۱۹	۱۳۸۰	۳۳۳
جمع منابع عمومی دولت	۳۵۷۳	۵۹۸۸	۶۸

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۴

بیشترین سهم از منابع عمومی دولت، با سهمی بالغ بر ۳۵ درصد مربوط به منابع حاصل از نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی است. البته با در نظر گرفتن میزان استقراض از صندوق توسعه ملی (۵۴۱ هزار میلیارد تومان) وابستگی منابع عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به نفت، گاز و فرآورده‌های آنها حدود ۴۵ درصد می‌باشد. سهم عمده دیگر از منابع عمومی دولت با ۳۳ درصد مربوط به درآمدهای مالیاتی و گمرکی است که برای سال ۱۴۰۴ حدود ۲۹۶۴ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است. در شکل ۱ تصویر یکپارچه منابع عمومی دولت و سهم اجزاء آن نشان داده شده است.

شکل ۱. تصویر یکپارچه منابع عمومی

مأخذ: تحلیل نگارنده گزارش بر اساس آمار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴

- منابع نفت و گاز

در جدول ۲ جزئیات منابع حاصل از نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی و مقایسه آن با ارقام متناظر در سال قبل آورده شده است. نکته‌ای که در این خصوص بیش از سایر نکات خودنمایی می‌کند، پرهیز از بیش برآوردی در ارقام متناظر با تولید و فروش (صادراتی و داخلی) نفت، گاز و فرآورده‌های آنها است. همانطور که در این جدول دیده می‌شود، مجموع درآمدهای حاصل از نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به میزان سال قبل تنها ۸ درصد افزایش یافته است.

جدول ۲. جزئیات منابع حاصل از نفت، گاز و فرآورده‌ها (هزار میلیارد تومان)

عنوان	سال ۱۴۰۳	لایحه ۱۴۰۴	درصد تغییر
نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی	۵۴۰	۵۰۹	-۶
نفت نیروهای مسلح	۴۵۰	۵۶۱	+۲۴
نفت سایر مصوبات طرح‌های خاص	۱۶۰	۱۲۶	-۲۱
فروش داخلی و صادرات فرآورده و فروش داخلی گاز و برخی اقلام دیگر	۸۰۲	۹۱۱	+۱۴
جمع کل	۱۹۵۵	۲۰۱۷	+۸

مأخذ: همان

۳. بررسی تبصره‌های بخش نفت و گاز (بالادستی و پایین دستی) لایحه بودجه

جایگاه نفت و گاز به عنوان اصلی ترین تامین کننده منابع انرژی اولیه کشور (با تامین بیش از ۹۸ درصد از انرژی اولیه کشور) و پیوند بسیار محکمی که جایگاه این منابع با مسائل اجتماعی، اقتصادی و امنیت کشور دارد، ضرورت بررسی و موشکافی بخش نفت و گاز در لایحه بودجه سنواتی کشور که به تعبیری یک تکه از پازل پنج تکه‌ای قوانین پنج‌ساله توسعه هست را بیش از پیش نشان می‌دهد. هر تصمیم‌گیری جدید در این بخش نه تنها بر اقتصاد و امنیت کشور تاثیر گذار است، بلکه آثار آن به طور مستقیم عملکرد و ادامه حیات صنایع گسترده و پرشمار وابسته به منابع نفت و گاز را نیز دستخوش تغییر می‌کند.

صنایع گسترده و پرشماره شیمیایی نقش بسیار مهمی در اقتصاد و ایجاد ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنایع نفت و گاز دارند کشور دارند. عملکرد مطلوب و استمرار حیات این صنایع به طور مستقیم متاثر از عملکرد صنایع بالادست نفت و گاز است. میزان تولید در بخش صنایع شیمیایی در شهریور ماه امسال در مقایسه با مقدار متناظر در سال گذشته وضعیت مطلوبی نداشته و با کاهش ۴/۱ درصدی مواجه است. این در حالی است که در قانون برنامه هفتم پیشرفت میزان رشد سالانه ۸/۵ درصدی برای بخش صنعت در نظر گرفته شده است. با توجه به اینکه یکی از بخش‌های اصلی صنعت کشور، شرکت‌های پتروشیمی و صنایع کوچک و متوسط شیمیایی است، عملکرد مطلوب و پایدار این واحدها برای تحقق هدف قانون برنامه لازم و ضروری است.

با توجه به نقش و اهمیت ویژه بخش‌های نفت و گاز و صنایع پتروشیمی، بسیاری از این چالش‌های کلان این بخش‌ها مورد توجه قانون‌گذاران قرار گرفته و در قانون برنامه هفتم پیشرفت، احکامی به منظور حل آنها وجود دارد. یکی از

مهم‌ترین ویژگی‌هایی که لایحه بودجه پیشنهادی دولت باید داشته باشد، وجود سازوکارهای اجرایی تحقق احکام قانون برنامه هفتم است.

بخش نفت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ با تغییر در ساختار و شکل نسبت به گذشته، در تبصره ۳ مورد بحث قرار گرفته و به روابط مالی میان دولت و بخش نفت و گاز پرداخته است. خلاصه نکات و ویژگی‌های احکام این بخش (بخش پتروشیمی) به شرح ذیل است:

- نرخ تسعیر منابع حاصل از صادرات فرآورده های نفتی به نرخ تسعیر بازار توافقی،
- مجوز به شرکت های تابعه وزارت نفت جهت واردات فرآورده از محل تهاتر فرآورده یا تهاتر نفت خام، گاز و میعانات،
- افزایش نرخ سوخت هوایی به ۳۰ درصد نرخ خرید سوخت از پالایشگاه ها،
- تعیین فرمول محاسبه خوراک پتروشیمی های گازی مشابه سال ۱۴۰۳
- تعیین سهم شرکت های تابعه وزارت نفت از منابع حاصل از فرآورده ها در جداول بودجه،
- افزایش منابع حساب سرمایه گذاری نفت و گاز مشروط به افزایش تولید نفت خام به بیش از ۳/۷۵ میلیون بشکه در روز و صادرات گاز به بیش از ۱۶ میلیارد متر مکعب در سال معادل ۵ درصد مازاد صادراتی نقدی،
- سهم شرکت ملی نفت و شرکت تابعه از مازاد صادراتی نفت (بیش از ۳/۷۵ م.ب) معادل ۱۶ درصدی،
- منابع تامین فرآورده مورد نیاز کشور از طریق شرکت های دولتی تابعه ذی ربط وزارت نفت:
- (۱) خرید، معاوضه و تهاتر فرآورده های نفتی وارداتی تا سقف ۶۵ م.ت از طریق صادرات نفت، خالص گاز، میعانات و فرآورده،
- (۲) خرید و فروش ، معاوضه و یا تهاتر فرآورده با خوراک تحویلی واحدهای تولید داخلی تا سقف ۶۵ م.ت در قالب ردیف درآمد-هزینه.
- برداشت حق العمل جایگاه های عرضه فرآورده های نفتی و CNG از محل سرجمع فروش سوخت،
- تکلیف به وزارت نفت برای دریافت مابه التفاوت خوراک نفت خام، میعانات گازی و میعانات گازی پالایشگاه ها و شرکتهای پتروشیمی با فرآورده های نفتی خریداری شده از آنها از طریق گشایش اعتبارات اسنادی (ال.سی ریالی و ارزی)،
- اجازه به وزارت نفت برای تسویه معاملات به پشتوانه اسناد اعتباری و انجام قراردادهای آتی کالایی،
- مجوز وصول بدهی شرکت های پالایش و پخش در فرایند فروش خوراک و خرید فرآورده نفتی از طریق اعتبارات اسنادی،
- امهال مطالبات بانک مرکزی و بانک ها از شرکت ملی نفت بابت تامین مالی طرح های بالادستی نفت و گاز،
- اجازه به شرکت ملی پالایش و پخش به منظور واریز منابع حاصل از مابه التفاوت قیمت فروش فرآورده با قیمت خرید آنها از شرکت ها پس از تامین منابع ردیف های مشخص شده، برای توسعه ذخیره سازی و انتقال نفت،
- تکلیف به وزارت نفت جهت ارائه سهمیه سوخت گازوییل ناوگان حمل و نقل به صورت اعتبار ریالی.

در جدول ۳ متن مواد بخش نفت لایحه بودجه ۱۴۰۴ ملاحظه می شود.

جدول ۳. مواد لایحه بودجه ۱۴۰۴ در بخش نفت و گاز (یا مرتبط با شرکت‌های فعال در این زمینه)

ردیف	متن بند یا ماده
	تبصره (۱) بند «ذ» جزء (۲) حقوق گمرکی تمامی ماشین‌آلات و تجهیزات (با رعایت ماده (۳) قانون جهش تولید دانش‌بنیان)، قطعات، مواد اولیه و واسطه‌ای تولیدی را به دو درصد (۲٪) کاهش دهد.
	تبصره (۱) بند «و» در راستای سیاست‌های حمایت از تولید، نرخ مالیات موضوع ماده (۱۰۵) قانون مالیات‌های مستقیم اشخاص حقوقی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط در فعالیت‌های تولیدی در سال ۱۴۰۳ که در بازار بورس و فرابورس پذیرفته شده‌اند، به میزان نرخ موثر پنج واحد درصد (۵٪) کاهش می‌یابد.
	تبصره (۳) بند «الف» - منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی در سال ۱۴۰۴ به شرح زیر بین ذی‌نفعان تسهیم می‌شود: ۱-۱- مبلغ ۵,۰۹۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ردیف به‌عنوان سهم دولت ۱-۲- مبلغ ۵۶۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ردیف به‌عنوان سهم نیروهای مسلح ۱-۳- مبلغ ۱,۲۶۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ردیف به‌عنوان سهم سایر مصوبات طرح‌های خاص ۲- تسهیم منابع فوق به شرح زیر انجام می‌شود: ۲-۱- به استناد ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت، سهم بودجه عمومی دولت از محل منابع صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی سی و هفت و نیم درصد (۳۷,۵٪) و منابع حاصل از صادرات فرآورده‌های نفتی می‌باشد. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است در طول سال و متناسب با وصول منابع، بلافاصله نسبت به واریز این وجوه اقدام کند. ۲-۲- سهم علی‌الحساب شرکت ملی نفت ایران از منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی (معاف از تقسیم سود سهام دولت و مالیات با نرخ صفر) به میزان چهارده و نیم درصد (۱۴,۵٪) و نیز سهم شرکت دولتی ذی‌ربط وزارت نفت در امور گاز از محل منابع حاصل از خالص صادرات گاز (معاف از تقسیم سود سهام دولت و مالیات با نرخ صفر) چهارده و نیم درصد (۱۴,۵٪) تعیین می‌شود. معادل سهم این شرکت‌ها از نفت تحویلی به نیروهای مسلح و بابت طرح‌های خاص به عنوان مطالبات از دولت که در آینده بازپرداخت می‌شود، لحاظ می‌شود. ۲-۳- سهم صندوق توسعه ملی موضوع اجزای بند (ح) ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه، چهل و هشت درصد (۴۸٪) از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز است. بیست و هشت واحد (۲۸٪) درصد از سهم صندوق توسعه ملی در قالب بدهی به صورت یک‌دوازدهم به دولت اختصاص می‌یابد. سهم صندوق توسعه ملی برای تهاتر بر اساس جزء (۲) بند (ح) ماده (۱۶) قانون احکام دائمی به‌صورت حواله نفتی برابر بیست (۲۰٪) درصد است. ۲-۴- در اجرای بند (الف) ماده (۱۰۲) قانون برنامه هفتم پیشرفت و مصوبات طرح‌های خاص مرتبط با این نیروها به ستاد کل نیروهای مسلح برای صادرات یا مصرف در پالایشگاه‌های داخلی تابعه و وابسته بابت تقویت بنیه دفاعی به میزان مندرج در جزء (۲-۱) بند (الف) این تبصره انواع نفت خام و میعانات گازی با اعمال حساب در دفاتر خزانه صرفاً مبتنی بر تخصیص صادره به صورت ماهانه تحویل می‌شود. تحویل نفت این جزء توسط شرکت ملی نفت منوط به تحویل سایر موارد مندرج در بند (الف) این تبصره نمی‌باشد. ۲-۵- بابت اجرای طرح‌های ویژه در سایر دستگاه‌ها به‌موجب مصوبات خاص (از جمله شهید عشوری)، نفت خام و میعانات گازی و اعمال حساب در دفاتر توسط خزانه‌داری کل کشور صرفاً مبتنی بر تخصیص صادره تحویل می‌شود. ۳- سازوکار اجرایی: ۳-۱- شرکت‌های تابعه وزارت نفت مکلف‌اند بنحوی اقدام کنند که درآمدهای حاصل از اجزای (۱-۱) و (۳-۱) بند (الف) مستقیماً به حساب‌های ارزی معرفی شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد. موارد تهاتر نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز تابع مقررات بانک مرکزی است. در موارد تهاتر مبنای تسعیر و تسهیم کالای صادراتی نهایی است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است اطلاعات مربوط به‌صورت حساب‌های فروش و وصول شامل مبلغ، میزان، زمان تحویل و زمان تسویه را به‌صورت روزانه به خزانه‌داری کل کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه نموده و در حساب‌های ارزی خزانه‌داری کل کشور اعمال حساب نماید. مدیریت حساب ارزی مذکور بر اساس قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برعهده این بانک است. منابع

<p>حاصله به صورت ماهانه واریز و تسویه حساب قطعی با شرکت‌های مذکور تابعه وزارت نفت، از ماه یازدهم سال صورت می‌گیرد.</p> <p>۲-۳- هرگونه استفاده از منابع نفت و گاز اعم از داخلی و یا صادراتی از جمله تهاتر با فرآورده مگر مواردی که مستلزم انجام عملیات در شرکت‌های تابعه وزارت نفت بوده و در بودجه شرکت‌های مذکور در قانون مصوب درج شده و مواردی که بر اساس قوانین و مصوبات شورای اقتصاد از سرجمع واگذار می‌شود، بدون تخصیص و اعمال حساب در دفاتر خزانه‌داری کل کشور و ردیف‌های مربوطه ممنوع می‌باشد. شرکت ملی نفت مکلف است کلیه منابع حاصل از صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی جزء اول این بند را مستقیماً در حساب‌های مورد تأیید بانک مرکزی وصول نماید.</p> <p>۳-۳- در خصوص اجزای نفت تحویلی به نیروهای مسلح و سایر دستگاه‌های اجرایی بابت طرح‌های خاص تحویل نفت صرفاً منوط به تخصیص سازمان و در قالب سقف اعتبار تحویلی به ریالی و یا ارزی است که مبنای اعمال حساب می‌باشد.</p>	<p style="text-align: center;">تبصره ۳ بند «ب»</p> <p>۱- تمامی منابع حاصل از فروش صادراتی فرآورده‌های نفتی و موارد فروش داخلی نفت و مشتقات حاصل از آن و گاز توسط شرکت‌های تابعه ذیربط وزارت نفت شامل فروش داخلی فرآورده‌های نفتی، فروش داخلی گاز طبیعی و فروش خوراک گاز به پتروشیمی‌ها و سوخت صنایع پس از کسر مالیات، عوارض و حقوق بیمه قانونی در موارد فروش داخلی، با روش زیر به‌عنوان درآمد‌های عمومی دولت وصول می‌شود:</p> <p>۱-۵- منابع حاصل از فروش داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها به ردیف و خالص منابع حاصل از اجرای بند (ک) ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) در یازده ماهه در ماه دوازدهم تسویه و به ردیف واریز می‌شود.</p> <p>۲- مصارف بابت مبالغ سهم شرکت‌های تابعه وزارت نفت موضوع ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به شرح زیر است:</p> <p>۲-۱- به شرکت ملی نفت ایران بابت فروش و وصول داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها و خالص منابع بند (ک) ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) از ردیف پرداخت می‌شود.</p>	<p style="text-align: center;">تبصره (۳) بند «پ»</p> <p>به منظور تشویق شرکت‌های تابعه وزارت نفت برای تحقق سیاست‌های کلی برنامه هفتم (افزایش تولید نفت خام و گاز، و تبدیل شدن ایران به مرکز (هاب) انرژی منطقه، منابع حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز موضوع بند (ب) ماده (۱۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت صرفاً از محل افزایش تولید صیانتی نفت خام (به بیش از سه میلیون و هفتصد و پنجاه هزار بشکه روزانه که منجر به صادرات نفت شود) و همچنین افزایش خالص صادرات گاز طبیعی (به میزان بیش از شانزده میلیارد مترمکعب در سال) معادل (۵) واحد درصد از مازاد صادراتی نقدی مذکور تأمین می‌شود. سهم شرکت ملی نفت و شرکت تابعه وزارت نفت از مازاد صادراتی نفت مذکور برابر شانزده (۱۶) واحد درصد تعیین می‌شود.</p>	<p style="text-align: center;">تبصره (۳) بند «ت»</p> <p>به منظور تأمین فرآورده‌های نفتی مورد نیاز کشور، به شرکت‌های دولتی تابعه ذیربط وزارت نفت اجازه داده می‌شود با رعایت اصل پنجاه و سوم (۵۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ضمن به‌کارگیری راهکارهای بهینه‌سازی مصرف و کاهش نیاز به واردات فرآورده‌های نفتی، به شرح زیر اقدام کنند:</p> <p>۱- معاوضه و یا تهاتر فرآورده‌های نفتی وارداتی تا سقف ششصد و پنجاه هزار میلیارد (۶۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از طریق صادرات نفت خام، میعانات گازی، خالص صادرات گاز، و فرآورده‌های نفتی</p> <p>۲- خریدوفروش، معاوضه و یا تهاتر فرآورده‌های نفتی دریافتی از واحدهای تولید داخلی فرآورده‌های نفتی با خوراک تحویلی به آنها تا سقف ششصد و پنجاه هزار میلیارد (۶۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال در قالب ردیف درآمد- هزینه</p> <p>آیین‌نامه اجرایی این بند با الزام به صدور و مبادله اسناد تسویه داخلی به صورت سه ماهه و همچنین مقادیر/حجم فرآورده‌های نفتی و خوراک تحویلی و اعمال حساب توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه‌داری کل کشور) با همکاری مشترک سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت نفت، حداکثر دو ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>
---	---	--	--

۵	<p>تبصره (۳) بند «ث»</p> <p>حق‌العمل جایگاه‌های عرضه فرآورده‌های نفتی و سی.ان.جی و یا سایر فروش داخلی فرآورده‌ها تا سقف از محل سرجمع فروش سوخت برداشت می‌شود. پرداخت هرگونه مبلغی تحت عنوان شرکت‌های زنجیره‌ای (برند) یا هر عنوان دیگری که صرفاً واسطه بین شرکت پخش فرآورده‌های نفتی و جایگاه‌های عرضه فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی فشرده (سی.ان.جی) می‌باشد، ممنوع است. این بند شامل عرضه بنزین غیرپارانه‌ای از جمله عرضه بنزین بصورت سیار نمی‌باشد.</p>
۶	<p>تبصره (۳) بند «ج»</p> <p>وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط، موظف است مابه‌التفاوت بهای خوراک نفت خام، میعانات گازی پالایشگاه‌ها و شرکت‌های پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی خریداری شده از آنها و نیز بهای سایر خوراک‌های تحویلی به شرکت‌های پتروشیمی را از طریق گشایش ضمانت‌نامه تعهد پرداخت، برات الکترونیک، اعتبارات اسنادی (ال.سی) ریالی و ارزی دریافت و به حساب تعیین شده نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نماید. وزارت نفت مجاز است از ظرفیت بازار سرمایه برای تسویه معاملات به پشتوانه اسناد اعتباری و انجام قراردادهای آتی کالایی استفاده کند. بدین منظور بورس‌های کالایی مجازند با اصلاح اساسنامه نسبت به انجام فعالیت‌های شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه کالایی اقدام کنند. آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارت نفت با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارتخانه‌های کشور و امور اقتصادی و دارایی تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>
۷	<p>تبصره (۳) بند «ج»</p> <p>وصول بدهی شرکت‌های پالایش نفت در فرایند فروش خوراک به آنها و خرید فرآورده‌های نفتی از آنها، از طریق اعتبارات اسنادی دریافتی بند (ج) این تبصره مجاز است. صادرات فرآورده‌های نفتی اصلی (بنزین، نفت گاز، نفت کوره، نفت سفید، گاز مایع و سوخت هوایی) صرفاً بر عهده شرکت‌های دولتی تابعه وزارت نفت بوده و پرداخت طلب شرکت‌های پالایش نفت در فرایند فروش خوراک به آنها و خرید فرآورده‌های نفتی از آنها از طریق صدور مجوز صادرات فرآورده‌های اصلی توسط این شرکت‌ها بر اساس دستورالعملی است که به تصویب شورای اقتصاد می‌رسد. وزارت نفت مکلف است بدهی شرکت‌های پالایشی به سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها که به دلیل صادرات فرآورده‌های نفتی و یا صادرات فاقد مجوز در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ ایجاد شده است را وصول نماید. در صورت عدم واریز بدهی مذکور تا انتهای خرداد، بدهی مذکور از زمان ایجاد با نرخ سود اعلامی هیئت عالی بانک مرکزی برای سپرده‌های بلند مدت افزایش می‌یابد. منابع حاصل از این بند به ردیف واریز می‌شود.</p>
۸	<p>تبصره (۳) بند «ح»</p> <p>دوره بازپرداخت مطالبات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌های تجاری بابت اصل و سود تسهیلات پرداختی به شرکت ملی نفت ایران، بابت تأمین مالی طرح‌های بالادستی نفت و گاز به مدت یک سال امهال می‌شود.</p>
۹	<p>تبصره (۳) بند «خ»</p> <p>وزارت نفت مکلف است از طریق شرکت دولتی تابعه ذی‌ربط نسبت به اخذ دو و نیم درصد (۲/۵٪) ارزش فروش هر تن اتیلن تولیدی فروش‌رفته حاصل از خوراک اتان و واریز آن به حساب ردیف درآمدی مربوط نزد خزانه‌داری کل کشور اقدام نماید. هشتاد درصد (۸۰٪) وجوه مذکور از محل ردیف ذی‌ربط در جداول پیوست این قانون صرفاً برای تکمیل خط انتقال اتیلن غرب هزینه می‌گردد. رعایت ملاحظات سند ملی آمایش سرزمین الزامی است.</p>
۱۰	<p>تبصره (۳) بند «د»</p> <p>به شرکت دولتی تابعه ذی‌ربط وزارت نفت اجازه داده می‌شود فرآورده‌های نفتی تولیدی پالایشگاه آبادان مازاد بر برنامه مصوب تولید (معادل ۳۷۰,۰۰۰ بشکه در روز دریافت خوراک) را تا سقف دویست و سی میلیون (۲۳۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو، به فروش رسانده و پس از واریز به حساب شرکت نزد خزانه‌داری کل کشور، وجوه حاصل را صرف بازپرداخت تعهدات طرح توسعه و تثبیت این پالایشگاه نماید. همچنین در صورت افزایش خوراک دریافتی پالایشگاه آبادان به بیش از (۴۳۰,۰۰۰) بشکه در روز، فروش فرآورده‌های نفتی تولیدی از این محل تا سقف مبلغ چهارصد و هفتاد میلیون</p>

<p>(۴۷۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو مازاد بر سقف مبلغ تعیین شده در صدر این بند، صرفاً برای تأمین منابع مالی اجرای مرحله دوم طرح توسعه و تثبیت این پالایشگاه مجاز است. در صورت استفاده از تأمین مالی خارجی برای تکمیل این طرح، دولت مکلف به ارائه تضامین مربوط به بازپرداخت تسهیلات مزبور پس از تأیید شورای اقتصاد می‌باشد.</p>	
<p>تبصره (۳) بند «ذ»</p> <p>شرکت تابعه ذی‌ربط وزارت نفت در امور پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی مجاز است منابع حاصل از مابه‌التفاوت قیمت فروش فرآورده‌های نفتی با قیمت خرید آن‌ها از شرکت‌های پالایش نفت را پس از تأمین منابع ردیف‌های مرتبط با بند «ب» این تبصره در جدول شماره ... به ردیف درآمد- هزینه ... واریز و برای توسعه زیرساخت‌های ذخیره‌سازی و انتقال نفت و فرآورده‌های نفتی استفاده نماید.</p>	۱۱
<p>تبصره (۳) بند «ر»</p> <p>در راستای اجرای الزامات ماده (۴۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت، وزارت نفت موظف است از طریق شرکت تابعه مربوطه و با همکاری بانک مرکزی نسبت به ارائه سهمیه سوخت نفت‌گاز ناوگان حمل و نقل درون‌شهری و برون‌شهری به صورت اعتبار ریالی اقدام نماید. دستورالعمل اجرایی این بند توسط کارگروهی با عضویت وزارت نفت، سازمان و بانک مرکزی تهیه و ابلاغ می‌شود.</p>	۱۲
<p>تبصره (۴) بند «پ»</p> <p>تمامی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در پیوست شماره (۳) این قانون شامل شرکت‌ها و مؤسسات دولتی که شمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است نظیر شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، سازمان بنادر و دریانوردی جمهوری اسلامی ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شرکت‌های تابعه آنها و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و دانشگاه آزاد اسلامی مکلف‌اند از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی و تبصره (۲) ماده (۱۰۷) قانون برنامه هفتم پیشرفت، هر سه ماه یکبار نسبت به ثبت و به‌روزرسانی اطلاعات خود و شرکت‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته، در سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی اقدام کنند.</p> <p>وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان اداری و استخدامی کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سازمان بورس و اوراق بهادار مکلف‌اند اقدامات لازم را برای برقراری ارتباط سامانه‌های الکترونیکی مرتبط (اعم از سامانه جامع بودجه، پایگاه اطلاعات کارکنان نظام اداری (پاکنا)، سامانه ملی مدیریت ساختار دستگاه‌های اجرایی کشور، سامانه حقوق و مزایا و سامانه شناسه ملی اشخاص حقوقی کشور) با سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و تبادل اطلاعات به عمل آورند.</p> <p>شرکت‌های موضوع این جزء مکلف‌اند اطلاعات طرح‌های سرمایه‌گذاری خود (اعم از طرح‌های سرمایه‌ای از محل منابع داخلی یا اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) از جمله سال آغاز و پایان، پیشرفت فیزیکی، اعتبار صرف‌شده و پیش‌بینی اعتبار موردنیاز تا اتمام طرح را در سامانه موضوع این جزء حداکثر تا پایان شهریور سال ۱۴۰۴ بارگذاری نمایند. هزینه‌کرد هرگونه اعتبار (از جمله منابع داخلی) در طرح‌های مذکور منوط به ثبت اطلاعات در این سامانه خواهد بود.</p>	۱۳
<p>تبصره (۴) بند «ت»</p> <p>تمامی شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت شامل شرکت‌ها و مؤسسات دولتی که شمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است نظیر شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، سازمان بنادر و دریانوردی و شرکت‌های تابعه آنها مکلف‌اند تا پایان شهریور سال ۱۴۰۴ ضمن ثبت شرکت در اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری، در صورت نداشتن شناسه ملی صادرشده از سوی مرجع مزبور نسبت به اخذ آن از همان مرجع اقدام نمایند. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری) موظف است فهرست شرکت‌های دولتی که نسبت به ثبت خود یا اخذ شناسه ملی اقدام نموده‌اند را تا پایان مهر سال ۱۴۰۴ به دیوان محاسبات کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی اعلام کند. شرکت‌های موضوع این بند مکلف‌اند تمامی صورت‌جلسات مجامع عمومی</p>	۱۴

خود را نزد مرجع یادشده ثبت نمایند.

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۴

همچنین مفروضات منابع و مصارف عمومی دولت (مرتبط با بخش نفت و گاز) به شرح جدول ۴ می‌باشد.

جدول ۴. مفروضات منابع و مصارف عمومی دولت (مرتبط با بخش نفت و گاز)

ارقام	عنوان	عواید نفتی
۳۷۵۰	میزان تولید نفت خام - هزار بشکه در روز	
۱۶	مقدار خالص صادرات گاز طبیعی - میلیارد مترمکعب در سال	
۶۹۰	مقدار تولید میعانات گازی - هزار بشکه در روز	
۵۷/۵	قیمت هر بشکه نفت صادراتی - یورو	
۰/۳	قیمت صادراتی هر مترمکعب گاز - یورو	
افزایش تدریجی نسبت به نرخ سال ۱۴۰۳ به میزان نرخ تورم	نرخ تسعیر کالاهای اساسی - یورو به ریال	
۵۰۲/۲۸۰	نرخ تسعیر سایر - یورو به ریال	
۱۱	واردات کالای اساسی و دارو - میلیارد یورو	
۳۷/۵	سهم دولت از عواید نفتی - واحد درصد	
۲۰	سهم صندوق توسعه از عواید نفتی - واحد درصد	
۲۸	بدهی دولت از سهم صندوق توسعه ملی - واحد درصد	
۱۴/۵	سهم شرکت ملی نفت از عواید نفتی - واحد درصد	

مأخذ: همان.

تحلیل و بررسی

مهم‌ترین چالش بخش انرژی که در حال حاضر کشور با آن مواجه بوده و آثار نامطلوب اقتصادی، اجتماعی و امنیتی آن تا حدودی بروز و ظهور داشته است، ناترازی انرژی است. همانطور که گفته شد با توجه به اینکه بیش از ۹۸ درصد از سبد انرژی اولیه کشور مبتنی بر نفت، گاز و فرآورده‌های آنها است^۱ اولین اولویت در بررسی و تحلیل بخش نفت و گاز لایحه بودجه، سنجش آن از لحاظ نحوه پاسخ به این چالش است. با توجه به سطح تولید فعلی نفت کشور (طبق آمار اپک) به نظر می‌رسد برای تولید نفت، افزایش روزانه تولید ۴۰۰ هزار بشکه‌ای در نظر گرفته شده است. پیش از اعمال تحریم‌ها، میزان تولید نفت ایران ۳ میلیون و ۸۳۸ هزار بشکه در روز بوده، بدین ترتیب دولت قصد دارد رقم تولید عملیاتی را تا حدود ۹۸ درصد پیش از تحریم‌ها افزایش دهد. در صورت تحقق پیش‌بینی تولید نفت، به نظر می‌رسد گام مثبتی در جهت تحقق حکم قانون برنامه هفتم در خصوص تولید روزانه نفت به میزان ۴۲۵۰ هزار بشکه برداشته شده و در سال اول اجرای این قانون، این حکم به میزان بیش از ۸۸ درصد محقق می‌شود. نکته‌ای در این خصوص باید مورد توجه قرار گیرد، نحوه برنامه‌ریزی دولت برای نگهداشت و افزایش تولید نفت است. باید مشخص شود این افزایش تولید از محل توسعه میادین جدید خواهد بود یا از طریق اجرای اقدامات بهبود و ازدیاد برداشت نفت در میادین فعلی رخ خواهد داد. اهمیت این موضوع در حکمی است که به این منظور در قانون برنامه هفتم مبنی بر افزایش یک درصدی ضریب بازیافت نفت خام کشور وجود دارد و این مهم محقق نمی‌شود مگر با اجرای اقدامات بهبود و ازدیاد برداشت نفت. نکته دیگری که در حل چالش ناترازی انرژی انتظار می‌رفت در لایحه بودجه مشخص شود، پیش‌بینی تولید گاز خام کشور است. با توجه به سهم بیش از ۷۰ درصدی گاز در تامین انرژی مصرفی کشور و نقش حیاتی آن در ادامه

۱. ترازنامه هیدروکربوری سال ۱۴۰۰، موسسه مطالعات بین‌الملل.

حیات صنایع گسترده پایین دستی، انجام اقدامات لازم به منظور تداوم و استمرار امکان تولید از منابع گاز کشور باید مورد توجه دولت قرار گیرد تا علاوه بر موارد مذکور، گامی به سوی تحقق حکم قانون برنامه هفتم پیشرفت مبنی بر تولید روزانه ۱۲۳۹ میلیون مترمکعب گاز خام باشد.

با توجه به چالش‌های حفظ و نگهداشت تولید نفت در کشور ما از جمله فرسودگی تاسیسات، رسیدن میادین نفتی عظیم کشور به نیمه دوم عمر تولیدی خود و افت فشار محسوس در اکثر آنها، تعیین هدف تولید روزانه ۳۷۵۰ هزار بشکه نفت، خوشبینانه به نظر می‌رسد، با این حال این هدف قابل تحقق است اما الزاماتی دارد. مهم‌ترین لازمه این امر قرار گرفتن منابع مالی لازم در اختیار شرکت ملی نفت و شرکت تابعه به منظور نوسازی تجهیزات و تشویق این شرکت به استفاده از روش‌های نوین برداشت به منظور افزایش ضریب بازیافت میادین نفتی است. برای نیل به این هدف، بهتر بود شرط حداقل تولید نفت برای اختصاص سهم ویژه و افزایش منابع حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز، از مازاد تولید، تعدیل شده و ۳/۵ میلیون بشکه در روز برای نفت و ۱۲ میلیارد مترمکعب برای صادرات گاز در نظر گرفته می‌شد.

درخصوص حمایت از تولیدکنندگان مطابق آنچه در بندهای «ذ» و «و» تبصره (۱) آمده، دولت اقدام به کاهش حقوق گمرکی تمامی ماشین‌آلات و تجهیزات به ۲ درصد کاهش داده که این امر می‌تواند بنگاه‌های تولیدی را در خرید ماشین‌آلات با کیفیت کمک کرده و باعث کاهش هزینه تولید آنها شود. همچنین در این لایحه به کاهش ۵ واحد درصدی از مالیات ماده ۱۰۵ قانون مالیات‌های مستقیم برای شرکت‌های پذیرش شده بورس و فرابورس اشاره شده است. که انتظار می‌رود نتایج بسیار مثبتی با بازگشت نقدینگی به چرخه تولید داشته باشد.

یکی از چالش‌های پیش روی کشور، ناترازی بنزین و گازوئیل است. به منظور غلبه بر این ناترازی در بند «ت» تبصره (۳) به شرکت‌های دولتی ذی‌ربط وزارت نفت اجازه خریدوفروش، معاوضه و یا تهاتر فرآورده‌های نفتی دریافتی از واحدهای تولید داخلی فرآورده‌های نفتی با خوراک تحویلی به آنها تا سقف ششصد و پنجاه هزار میلیارد (۶۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال داده شده است. یکی از اقدامات راهگشا در این زمینه استفاده از ظرفیت پالایشگاه‌های کوچک مقیاس فعال در کشور است. این واحدها که ظرفیت مناسبی برای تولید بنزین و گازوئیل با استانداردهای مورد نیاز کشور را دارند در صورت تامین خوراک آنها (در قالب فروش یا تهاتر با تسهیلات مناسب) امکان نقش آفرینی سازنده در حل چالش ناترازی این فرآورده‌ها را خواهند داشت.

در خصوص بند «خ» تبصره (۳) لازم به ذکر است این بند در سال‌های گذشته نیز تکرار شده و با وجود اینکه در گزارش‌های بررسی لایحه بودجه مراکز مختلف از جمله مرکز پژوهش‌های مجلس نیز نقایص آن مطرح شده است، باز هم بدون تغییر لایحه بودجه تکرار شده است. در این خصوص باید گفت: «با توجه به اینکه تعدادی از واحدهای تولیدکننده اتیلن، اتیلن تولیدی خود را در مرحله بعد به پلی اتیلن تبدیل می‌کنند و به عبارتی این واحدها از محل اتیلن تولید درآمدی ندارند، لذا این حکم برای بخش خصوصی هزینه دارد، پیشنهاد می‌شود منابع این بخش به ترتیب اولویت از محل فروش اتان و یا از محل ارزش اتیلن فروش‌رفته توسط واحدهای پتروشیمی تأمین شود». همچنین نظر به اینکه مراحل ساخت خط انتقال اتیلن غرب پایان یافته است، لازم است بخش انتهایی این بند با متن « هشتاد درصد (۸۰٪) وجوه مذکور از محل ردیف ذی‌ربط در جداول پیوست این قانون صرفاً برای تکمیل خط انتقال اتیلن غرب هزینه می‌گردد. رعایت ملاحظات سند ملی آمایش سرزمین الزامی است.» حذف گردد.

۱. فاطمه میرحلیلی، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: تبصره «۹» (حوزه صنعت و معدن) مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۴. مطابقت لایحه با برنامه هفتم

یکی از مهم‌ترین معیارهای سنجش و ارزیابی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ هم‌سویی و هماهنگی آن با سیاست‌های کلی نظام و قانون پنج‌ساله برنامه هفتم پیشرفت است. از این رو در این قسمت، بخش انرژی (صنایع نفت و گاز) لایحه بودجه ۱۴۰۴ از نظر انطباق با احکام و تکالیف سیاست‌های یاد شده مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد.

- **سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی:**

- **تکلیف مبنی بر افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت:** ملاحظه می‌شود در لایحه بودجه ۱۴۰۴ سهم صندوق توسعه ملی به دلیل استقراض ۵۴۱ هزارمیلیارد تومانی دولت از ۴۸ درصد به ۲۰ درصد کاهش یافته و تاب آوری در مقابل تکان‌های خارجی در رابطه با صادرات نفت کاهش یافته است.
- **شفاف سازی و ضابطه مند نمودن درآمدها و هزینه های شرکت نفت و سایر شرکت های دولتی در بودجه:** با توجه به یکپارچه سازی منابع و مصارف عمومی بخش هایی از پرداخت هایی که به صورت سرجمع از محل منابع نفتی در اختیار شرکت ملی نفت برای بازپرداخت سرمایه گذاری های قرار می گرفت شفاف شده است.

- **قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت:**

- **ماده (۴۲) جدول (۸): اهداف کمی سنج‌های عملکردی انرژی (نفت و گاز):** مطابق ارقام مندرج در این جدول هدف کمی تولید نفت در سال انتهایی قانون برنامه هفتم پیشرفت ۴۲۵۰ هزار بشکه در روز است، رقم پیش‌بینی شده در لایحه ۳۷۵۰ هزار بشکه در روز است که معادل ۸۸/۲ درصد هدف برنامه است. در صورت محقق شدن تولید ۳۷۵۰ هزار بشکه در روز گام مثبتی در جهت تحقق هدف کمی قانون برنامه آن هم در سال اول اجرای آن خواهد بود. همچنین در لایحه بودجه ۱۴۰۴ برای تولید میعانات گازی تولید ۶۹۰ هزار بشکه در روز پیش‌بینی شده است، در حالیکه هدف قانون برنامه هفتم در این خصوص رقم ۸۰۴ هزار بشکه در روز می‌باشد. تحقق رقم پیش‌بینی شده بودجه به معنای تحقق بیش از ۸۵ درصدی هدف قانون برنامه است که برای سال اول اجرای آن بسیار مطلوب به نظر می‌رسد.
- یکی از **نقاط ضعف** لایحه بودجه این است که در مورد سایر اهداف کمی ذکر شده در ماده (۴۲) قانون برنامه هفتم پیشرفت، از جمله تولید گاز خام، جمع آوری گازهای مشعل، افزایش ضریب بازیافت نفت خام، کاهش مصرف از طریق اجرای طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی نکرده است.
- **ماده (۱۴) بند «ب»:** حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز: در راستای اجرای این بند از قانون برنامه هفتم، در بند «پ» تبصره ۳ لایحه بودجه ۱۴۰۴ آمده است: «به منظور تشویق شرکت‌های تابعه وزارت نفت برای تحقق سیاست‌های کلی برنامه هفتم (افزایش تولید نفت خام و گاز، و تبدیل شدن ایران به مرکز (هاب) انرژی منطقه، منابع حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز موضوع بند (ب) ماده (۱۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت صرفاً از محل افزایش تولید صیانتی نفت خام (به بیش از سه میلیون و هفتصد و پنجاه هزار بشکه روزانه

که منجر به صادرات نفت شود) و همچنین افزایش خالص صادرات گاز طبیعی (به میزان بیش از شانزده میلیارد مترمکعب در سال) معادل (۵) واحد درصد از مازاد صادراتی نقدی مذکور تأمین می‌شود. سهم شرکت ملی نفت و شرکت تابعه وزارت نفت از مازاد صادراتی نفت مذکور برابر شانزده (۱۶) واحد درصد تعیین می‌شود».

- ماده (۴۶) بند «الف»: حساب بهینه سازی مصرف انرژی: منابع در نظر گرفته شده برای اختصاص به این حساب طبق قانون برنامه هفتم، در لایحه بودجه پیش‌بینی نشده است.

۵. جمع‌بندی و پیشنهاد

دولت چهاردهم که با شعار عمل به سیاست‌های کلی نظام و قانون برنامه هفتم پیشرفت پیروز انتخابات ریاست جمهوری شد، در شرایطی لایحه بودجه ۱۴۰۴ را کمتر از سه ماه پس از در اختیار گرفتن سکان هدایت قوه مجریه به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد که رشد اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۲ حدود ۴/۵ درصد (رشد اقتصادی بدون نفت حدود ۳/۶ درصد) و در سال ۱۴۰۳ طبق مدل‌های پیش‌بینی حدود ۲/۵ درصد (رشد اقتصادی بدون نفت ۲ درصد) می‌باشد. این درحالی است که رشد اقتصادی سالانه ۸ درصد در قانون برنامه هفتم هدفگذاری شده است. در این قانون همانند قوانین برنامه پنجم و ششم تاکید شده که یک سوم از رشد اقتصادی سالانه ۸ درصدی (حدود ۲/۸ درصد) ناشی از رشد بهره‌وری کل عوامل تولید باشد با این وجود، آمار منتشر شده توسط بانک مرکزی حاکی از این حقیقت تلخ است که شاخص بهره‌وری نیروی کار و سرمایه در سال ۱۴۰۲ تقریباً در سطح شاخص بهره‌وری این عوامل تولید در سال ۱۳۹۰ بوده است. همچنین در بخش انرژی (نفت و گاز)، کشور با ناترازی فزاینده‌ای مواجه است به گونه‌ای که حدود ۲۸۰ میلیون مترمکعب گاز (در زمان اوج مصرف) و حدود ۱۵ میلیون لیتر بنزین (تولید پالایشگاهی نسبت به مصرف داخلی) کسری وجود دارد. ارزیابی واحد پژوهش اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی آن است که با توجه به موارد بیان شده در این گزارش و نیز تأکیدی که ریاست محترم جمهور در زمان ابلاغ بخشنامه تهیه و تدوین لایحه بودجه مبنی بر انطباق لایحه با اهداف و احکام قانون برنامه هفتم و سیاست‌های کلی نظام داشتند، به نظر می‌رسد عواملی از جمله محدودیت‌های منابع مالی (به طور خاص بانکی و تحریم صنعت نفت)، تورم، ناترازی‌های فزاینده انرژی در کشور و برخی نارضایتی‌های اجتماعی باعث شده در برخی موارد انحراف‌هایی بین مفاد لایحه از مواد قانون برنامه هفتم دیده شود یا اینکه کلاً برخی مواد قانون برنامه در لایحه مورد نظر قرار نگیرد. اما در مجموع می‌توان با بررسی نقاط قوت و ضعف این لایحه با توجه به شرایط موجود در کشور آن را گامی مثبت و روبه جلو دانست. با توجه به موارد بیان شده در گزارش مهم یافته‌ها و پیشنهادات الحاقی این اتحادیه به شرح ذیل است:

- یک از اقدامات درخور توجه صورت گرفته در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، در نظر گرفتن ردیف منابع جداگانه برای پرداخت مطالبات پتروشیمی‌های اوره ساز است.
- در جدول مفروضات منابع و مصارف عمومی دولت در سال ۱۴۰۴، میزان تولید نفت خام ۳۷۵۰ هزار بشکه در روز پیش‌بینی شده است، پیشنهاد اتحادیه این است که حداقل ۲۵ درصد از میزان افزایش تولید نسبت به سال ۱۴۰۳ ناشی از اقدامات افزایش ضریب بازیافت میادین نفتی (بهبود و ازدیاد برداشت نفت) باشد.

- با توجه به اینکه مواردی از جمله حساب بهینه سازی مصرف انرژی و کاهش گازهای مشعل مورد تاکید قانون برنامه هفتم قرار گرفته است و این موارد در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نیز گنجانده شده بود، پیشنهاد اتحادیه این است که بند «ج» تبصره (۴) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نیز تکرار شود. این بند به شرح ذیل می‌باشد:

« دولت مکلف است یک درصد از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی و پنج درصد از سود شرکت های تابعه وزارتخانه های نفت و نیرو (به صورت علی الحساب) و نیز ده درصد از منابع حاصل از عواید فروش پروپان و بوتان (گاز مایع) و مایعات گازی شرکت های تابعه وزارت نفت را به صورت ماهانه به «حساب بهینه سازی مصرف انرژی» واریز نماید. همچنین وزارت نفت مکلف است نسبت به پرداخت عوارض معادل پنج هزار (۵,۰۰۰) ریال به ازای هر مترمکعب گاز مشعل از محل منابع داخلی شرکت های تابعه ذی ربط خود به حساب بهینه سازی مصرف انرژی به صورت ماهانه اقدام نماید.»
- با توجه به چالش‌های حفظ و نگهداشت تولید نفت در کشور ما از جمله فرسودگی تاسیسات، رسیدن میادین نفتی عظیم کشور به نیمه دوم عمر تولیدی خود و افت فشار محسوس در اکثر آنها، نیاز به سرمایه‌گذاری در میادین هیدروکربوری کشور الزامی است. مهم‌ترین چالش این امر وجود منابع سرمایه‌گذاری در دسترس شرکت ملی نفت و شرکت‌های تابعه آن است. به این منظور پیشنهاد اتحادیه این است که بند «پ» تبصره (۳) به شرح ذیل اصلاح شود:

« به منظور تشویق شرکت‌های تابعه وزارت نفت برای تحقق سیاست‌های کلی برنامه هفتم (افزایش تولید نفت خام و گاز، و تبدیل شدن ایران به مرکز (هاب) انرژی منطقه، منابع حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز موضوع بند (ب) ماده (۱۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت صرفاً از محل افزایش تولید صیانتی نفت خام (به بیش از سه میلیون و هفتصد و پنجاه هزار سه میلیون و پانصد هزار بشکه روزانه که منجر به صادرات نفت شود) و همچنین افزایش خالص صادرات گاز طبیعی (به میزان بیش از شانزده دوازده میلیارد مترمکعب در سال) معادل (۵) واحد درصد از مازاد صادراتی نقدی مذکور تأمین می‌شود. سهم شرکت ملی نفت و شرکت تابعه وزارت نفت از مازاد صادراتی نفت مذکور برابر شانزده (۱۶) واحد درصد تعیین می‌شود.»
- با توجه به موضوع ناترازی در برخی فرآورده‌های نفتی مصرفی کشور به ویژه نفت و گازوئیل، به منظور غلبه بر این ناترازی در بند «ت» تبصره (۳) به شرکت‌های دولتی ذی‌ربط وزارت نفت اجازه خریدوفروش، معاوضه و یا تهاتر فرآورده‌های نفتی دریافتی از واحدهای تولید داخلی فرآورده‌های نفتی با خوراک تحویلی به آنها تا سقف ششصد و پنجاه هزار میلیارد (۶۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال داده شده است. پیشنهاد اتحادیه در این خصوص استفاده از ظرفیت پالایشگاه‌های کوچک مقیاس فعال در کشور است. این واحدها که ظرفیت مناسبی برای تولید بنزین و گازوئیل با استانداردهای مورد نیاز کشور را دارند در صورت تامین خوراک آنها (در قالب فروش یا تهاتر با تسهیلات مناسب) امکان نقش آفرینی سازنده در حل چالش ناترازی این فرآورده‌ها را خواهند داشت.
- با توجه به حجم بالای ترانزیت کالا از کشور به ویژه ترانزیت برخی فرآورده‌های نفتی از کشور عراق به مقصد افغانستان و پاکستان (توسط ناوگان حمل و نقل کشور)، استفاده رانندگان ترانزیتی داخلی از کالاهایی که به صورت آشکار و پنهان (نظیر سوخت، روغن خودرو، لاستیک و...) به آنها یارانه تعلق می‌گیرد، باعث شده با این خودروها با طی مسافت حداقل ۳۰۰۰ کیلومتری به طور میانگین ۱۵۰۰ لیتر سوخت با یارانه بیش از ۷۵

میلیون تومان دریافت نمایند که نفع این یارانه در واقع به صادرکننده خارجی (عمدتاً عراقی) می‌رسد. در این خصوص این اتحادیه پیشنهاد می‌کند با افزایش عوارض نرخ حمل و نقل کالاهای ترانزیتی از ۴۵ تومان به ۲۰۰۰ تومان به ازاء هر تن/کیلومتر پیمایش خودروه‌های ترانزیتی ایرانی (حمل کننده بار صادرکنندگان خارجی) توسط وزارت راه و شهرسازی، منابع حاصل از این اقدام صرف تأمین بودجه طرح‌های عمرانی کشور شود. در این صورت علاوه بر کسب درآمد قابل توجه، رقابت پذیری کالاهای ایرانی (به ویژه مشتقات و فرآورده‌های نفت و گاز) در رقابت با کالای خارجی در بازارهای هدف تقویت می‌شود.

- با توجه به تخصیص معادل ۵۶۱ هزار میلیارد تومان از منابع نفت خام و میعانات گازی کشور به منظور فروش صادراتی و داخلی به نیروهای مسلح در جزء (۲-۱) بند «الف» تبصره (۳)، این اتحادیه پیشنهاد دارد حداقل معادل ۵۰ هزار میلیارد تومان از این منابع به صورت فروش داخلی به پالایشگاه‌های کوچک مقیاس داخلی تخصیص یابد. این امر نه تنها به ادامه حیات این صنایع و اشتغال‌زایی همراه با آن کمک شایانی می‌نماید، بلکه پیچیدگی‌های فروش صادراتی آن را نیز ندارد.

- در خصوص بند «خ» تبصره (۳) لازم به ذکر است این بند در سال‌های گذشته نیز تکرار شده و با وجود اینکه در گزارش‌های بررسی لایحه بودجه مراکز مختلف از جمله مرکز پژوهش‌های مجلس نیز نقایص آن مطرح شده است، باز هم بدون تغییر لایحه بودجه تکرار شده است. در این خصوص باید گفت: «با توجه به اینکه تعدادی از واحدهای تولیدکننده اتیلن، اتیلن تولیدی خود را در مرحله بعد به پلی اتیلن تبدیل می‌کنند و به عبارتی این واحدها از محل اتیلن تولید درآمدی ندارند، لذا این حکم برای بخش خصوصی هزینه دارد، پیشنهاد می‌شود منابع این بخش به ترتیب اولویت از محل فروش اتان و یا از محل ارزش اتیلن فروش‌رفته توسط واحدهای پتروشیمی تأمین شود». همچنین نظر به اینکه مراحل ساخت خط انتقال اتیلن غرب پایان یافته است، این اتحادیه پیشنهاد دارد این بند به شرح «وزارت نفت مکلف است از طریق شرکت دولتی تابعه ذی‌ربط نسبت به اخذ دو و نیم درصد (۲/۵٪) ارزش فروش هر تن اتیلن تولیدی فروش‌رفته حاصل از خوراک اتان و واریز آن به حساب ردیف درآمدی مربوط نزد خزانه‌داری کل کشور اقدام نماید. هشتاد درصد (۸۰٪) وجوه مذکور از محل ردیف ذی‌ربط در جداول پیوست این قانون صرفاً برای تکمیل خط انتقال اتیلن غرب هزینه می‌گردد. رعایت ملاحظات سند ملی آمایش سرزمین الزامی است.» اصلاح شود.

منابع و مأخذ:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، سقف منابع عمومی دولت و مفروضات منابع و مصارف، سازمان برنامه و بودجه
۲. قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران،
۳. ترازنامه هیدروکربوری سال ۱۴۰۰، موسسه مطالعات بین‌الملل
۴. گزارش بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی؛ آبان ۱۴۰۳
۵. فاطمه میرجلیلی، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: تبصره «۹» (حوزه صنعت و معدن) مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>